

Itaque concludendum est, nullam esse necessitatem physicæ præmotionis ad tollendam indifferentiam atque indeterminationem naturalium agentium (1).

ARTICULUS III

Utrum admitenda sit physica prædeterminatio in causis libere agentibus.

282. Expeditis causis naturalibus, ad liberas gradus faciendus est, circa quas investigare oportet, utrum requirant id, quod prorsus supervacaneum esse ostendimus in causis necessario agentibus.

PROPOSITIO. Prædeterminatio vel præmotio physica in agentibus liberis non solum necessaria non est, sed etiam pessum dare videtur libertatem (2).

Præmotio
physica etiam
in causis
liberis
necessaria
non est:

Prima pars: Præmotio physica etiam in causis liberis necessaria non est. Si qua enim foret necessitas præmotionis in voluntate, peteretur vel α ex essentiali hujus subordinatione ac dependentia a causa prima, vel β ex indifferentia ad plures actus, propter quam applicanda et determinanda foret ad unum præ alio. Atqui ex neutro capite derivatur necessitas præmotionis in agentibus liberis. Ergo...

Major continet argumentorum capita, ex quibus solent adversarii probare suam doctrinam.

Minor vero probatur. Et primo quidem α Præmotio physica necessaria non est ad salvandam subordinationem voluntatis a prima causa; quia hæc sufficienter salvatur per simultaneum concursum, quatenus nihil agere possit voluntas etiam libera sine divino influxu, ac proinde impediri a Deo possint omnes actiones illius sola negatione sui concursus; unde sequitur agens creatum liberum essentialiter de-

(1) Vide Suarez, *Metaphys. disp. 32. sect. 2. num. 31, 32*; opusc. de concurs., lib. 1. cap. 7. num. 3 seqq. Cfr. Lossada, op. et loc. cit. cap. 6, num. 26.

(2) Fuscæ de hoc Suarez, de concursu. lib. 1, cap. 3 seqq., de Gratia lib. 3, cap. 4, seqq.; *Metaphys. disp. 22, sect. 2, num. 33, seqq.*; Lossada. loc. cit. cap. 6. ab init.

pendere, ac subordinari Deo in omnibus operationibus suis, quemadmodum probavimus de causis naturalibus necessario agentibus.

Nihilominus quoniam hæc est differentia inter agentia libera et necessaria, quod hæc, ubi adsit virtus completa cum omnibus prærequisitis et concursus divinus ab æterno decretus ac præparatus, nequeunt non agere, libera vero, etiamsi omnia in promptu habeant, possunt pro suo arbitrio retinere actionem; timere aliquis poterit, ne forte aliqua causa libera sit adeo rebellis duræque cervicis, ut quantumvis Deus vellet eam operari in aliquo casu determinato, ipsa tamen nollet se ad operandum applicare. Id enim possibile videtur, nisi admittatur physica præmotio; si quando vero accideret, non parum detraheretur de Omnipotentis Dei dominio.

Quæstio hæc ad Theologos spectat; nobis id unum satis sit respondere, Deum in infinito thesauro sapientiæ et omnipotentia suæ habere procul dubio modos, quibus voluntatem, quantumvis reluctantem, suaviter absque ulla præmotione physica, qualem Thomistæ invehunt, ad operandum divinoque beneplacito obtemperandum adducatur. Quod si id obtinere non posset omnino sine physica præmotione, quid inde sequeretur, nisi quod in aliquo casu absolute possibili præmotio necessaria esset, ut Deus consensum extorqueret a rebellis voluntate? Si vero Deus etiam in eo casu mallet talem voluntatem in sua rebellionem relinquere, quam invitam ad obedientiam ope physicæ præmotionis perducere, profecto nihil detraheretur de divino dominio. Dominium namque non amittitur ex eo solum, quod quis nolit uti liberrime jure ac potestate sua obtinendi quocumque modo aliquid ad alio.

β) Deinde præmotio necessaria non est ad removendam et actuandam indifferentiam agentis liberi. Prob. 1.º Etenim non est minus efficax et potens causa libera ad agendum, quando adsunt prærequisita omnia, quam causa necessaria. Sed hæc non eget ulla promotione physica, ut de facto operetur, cum ex sua propria natura determinata sit. Ergo etiam causa libera potest se ipsam determinare.

Minor probata jam est in præcedenti articulo; Major vero declaratur. Nam quod causa libera ita sit potens ad

operandum, ut possit etiam non operari, etiamsi adsint omnia prae-requisita, non procedit ex defectu aut imperfectione sua, sed ex eminentia perfectionis supra causas necessarias, ideoque dicendum est ipsam habere in se totam efficacitatem ad ponendam actionem, cooperante divino concursu, absque necessitate alterius complementi, quin tamen ad actualem operationem necessario pertrahatur, sicut agentia naturalia. Cum praesertim, ut constat ex alibi probatis (1), agens liberum in ipsa sui creatione divinitus acceperit inclinationem ad bonum in genere, respondentem illi impresioni, qua naturalia agentia diriguntur ab Auctore naturae ad suos fines (2). Quae inclinatio in bonum in genere talis est, ut ex altera parte voluntas non habeat libertatem specificationis circa ejusmodi objectum (3), ex altera vero parte inclinatio illa naturalis ad istud objectum *sufficiat* ad hoc, ut voluntas pro sua *indifferentia activa* possit se determinare ad amplectenda bona particularia et concreta, in quibus intellectus videt relucere rationem boni.

Prob. 2.º Si voluntas libera non posset se ipsam determinare sine agentis externi determinatione per actum aliquem vel motionem sibi impressam, non haberet nisi passivam et negativam indifferentiam ad operandum. Atqui voluntas gaudet indifferentia activa, nec aliter salvari ejus libertas potest ac dominium actus. Ergo...

Major patet, quia indifferentia negativa consistit in mera carentia determinationis sive ad agendum sive ad non agendum, passiva vero in capacitate receptiva actus, per quam ad utrumlibet ab alio determinatur. Jam vero voluntas libera in sententia *Prædeterminantium* ad nihil potest se ipsam determinare sine prae-motione, neque in recipienda prae-motione se habet active, sed solum passive, solus enim Deus illam efficit, nec potest se homo ad eam disponere positive, vel eandem mereri, ut fatentur adversarii, nec possunt non fateri, quomodo enim id faciat sine alia prae-motione prioris de qua eadem rediret quaestio. Ergo non restat liberae voluntati alia

(1) Vide *Psycholog.* vol. 3.um, num. 79, pag. 68, 7).

(2) Vide *Cosmolog.* num. 101, pag. 362.

(3) Vide *Psycholog.* vol. 3.um, num. 103, pag. 140.

indifferentia ad utramvis partem contradictionis nisi indeterminatio procedens ex impotentia se determinandi ob carentiam prae-motionis: nec alia potestas se determinandi nisi capacitas receptiva actus illius, per quem determinetur ad hoc vel illud extremum. Nempe voluntati solum inest, secundum adversarios, indifferentia pure passiva et negativa.

Minor etiam probatur 1.º Quia ad dominium actus et libertatem voluntatis necessaria est potestas activa, qua se ipsam determinet sine alterius determinatione, siquidem docente Aquinate, *dominium est in homine secundum illam potentiam, quae ad plura se habet, nec in aliquod eorum determinatur nisi ex se ipsa, quod totum convenit voluntati* (1). Et alibi: *Ipsa potentia voluntatis, in quantum in se est, indifferens est ad plura, sed quod determinate exeat in hunc actum vel illum, non est ab alio determinante, sed ab ipsa voluntate* (2).

Præterea 2.º Si facultas sit indifferens sine interna vi se determinandi; quantum est ex se, semper ac necessario manebit in eadem dispositione et indifferentia seu carentia omnis actus, donec ab alio determinetur. Quod poterit quidem esse liberum alteri causae efficienti determinationem, non vero recipienti (3). Passio enim, ut passio, non potest esse sub dominio et libera patientis facultate nisi sub ejus potestate ac dominium cadat actio, a qua est talis passio. Receptio ergo prae-motionis non est in dominio voluntatis, nec proinde actio, quae sine illa effici nequit. Quomodo enim habeam in manu mea id, quod obtinere non possum sine prae-avia actione, quae non pendet ex me? (4).

Et confirmatur. Quia etiam in facultatibus necessariis, ac nominatim in intellectu, adest potentia et indifferentia passiva efficiendi hunc vel illum actum etiam specificè diversum

(1) 2.º dist. 39, quaest. 1, art. 2.

(2) Ibid. art. 1. Nonnullae editiones pro *ab alio determinante*, habent *ab alio determinate*: quae lectio mendosa videtur esse, licet non immutet sensum.

(3) Suarez, *Metaphys.* disp. 19, sect. 2, num. 20 et seqq. Cfr. *de concursu*, lib. 1, cap. 2, num. 2.

(4) Cfr. Suarez, *opusc. de concursu*, cap. 2, num. 2; et *Metaphys.* disp. 19, sect. 2, num. 19.

accepta extrinsecus determinatione, per speciem videlicet sibi impressam; et nihilominus liber non est nec dominus sui actus, nec dici potest se ipsum determinare. Cur ita, nisi quia sine specie ac determinatione objectiva nequit operari, ea vero accepta nequit cessare ab operatione? Ergo aliquid amplius reperiatur, oportet, in facultate libera, neque aliud assignari potest nisi potestas et indifferentia activa se ipsam determinandi. Verum hæc alibi fuse declarata probataque sunt (1).

immo vero per-
sumdat liber-
tatem.

283. *Secunda pars. Præmotio physica pessumdat libertatem*, probatur. Dogma fidei est, illudque naturæ lumine comper- tum, voluntatem nostram libertate indifferentiæ gaudere. Atqui, si ad omnes actus requiritur prædeterminatio physica, nullus amplius remanet actus liber.

Nam in primis ea non sita est in nostra potestate (2); et deinde, illa posita, voluntas impotens est quidem impotentia antecedenti, ad omittendum actum, ad quem prædeterminatur, vel ad ponendum ejus loco alium, ad quem non prædeterminatur. Atqui nulla est libertas, ubicumque non est potentia operandi vel non operandi proxima et sufficienter expedita et in actum reducibilis, vel ubicumque potentia in eo statu versatur, in quo chimericum sit ipsam in actum reduci. Sic ille, qui caret alis ad volendum, luce ad legendum, vel qui ligatus est compedibus, nequit dici liber ad volandum, legendum, ambulandum. Ergo...

Major hujus probationis patet ex attributis præmotionis superius declaratis. Nempe ipsa a solo Deo procedit, qui suo arbitrio dat, vel negat illum quibus vult, deinde antecedit, sin minus tempore, saltem natura, operationem, cum debeat voluntatem determinare ad operandum; denique ita infallibiliter, et quidem ex natura sua, trahit consensum, ut impli- cet prædeterminatum, v. gr., ad actum amoris, omittere illum

(1) Vide *Psycholog.* vol. 3.um num. 113, pag. 360 seqq.

(2) Ita expresse docet Magister Didacus Alvarez (*de auxiliis*, disp. 18, num. 20) quod «motio prævia non sit in potestate voluntatis, tamquam in causa efficiente, cum talis motio sit effective a solo Deo». Similia habet disp. 105. Cfr. Suarez, *de Concursu*, lib. 1, cap. 9, num. 4, 5.

et converso; sicut implicat non prædeterminatum quippiam operari (1). Unde decretum prædeterminans assignatur a Thomistis medium metaphysicæ infallibile, in quo Deus futura libera cognoscat, quia nimirum præmotio physica ex natura sua connexa est cum operatione voluntatis, estque ab eadem essentialiter inseparabilis (2). Si ergo nullatenus mihi libera est physica præmotio, sine qua operari non valeo, et qua recepta non possum non operari, quomodo est in potestate mea ponere actum vel omittere? (3).

«Hoc argueritum, inquit P. Antonius Goudin, est Achilles adversariorum (id est, patronorum nostræ sententiæ), quamvis sit Thersite debilius» (4). Nihilominus non Thersitis

(1) «Hæc duo impossibilia sunt, quod justus moveatur efficaciter ad diligendum Deum, tamen non diligat illum», inquit Alvarez (op. cit. disp. 10 in conclus. 3.ª Cfr. disp. 122, num. 17). Et Billuart: «Cum repugnet esse applicationem activam sine passiva, sequitur esse infallibilem connexionem inter gratiam applicentem ad actum et voluntatem agentem». *De gratia*, dissert. 57, paragr. art. 3. Et Magister Dominicus Bañez: «Quantumlibet Petrus liberè operatur, dum disponitur ad gratiam, implicat tamen contradictionem, quod simul, stante auxilio Dei efficaci non consentiat Deo vocanti et preparanti». In 1.^{am} p. quest. 23, art. 7, *Ad tertium*. Vide alia loca tum Didaci Alvarez, tum PP. Davila et Lemos et Bañez apud Livinum Meyer, *Historia controversiarum de auxiliis* lib. 6, cap. 15; et apud P. Schneemann, *Controversiarum de divinx Gratiae libertique arbitrii concordia*, paragr. 1, pag. 13. Friburgi Brigisovic, 1881.

(2) Iterum Alvarez: «Potest accipi, inquit, illud verbum *ex natura sua*, ut significet idem, quod ex reali et intrinseca virtute, quam habet a solo Deo antecedenter ad liberam cooperationem arbitrii, etiam præcognitam per scientiam, quam vocant medium». Opusc. cit. disp. 90, num. 4, et alibi. Cfr. Gonet, *Clypeus Theol. Thomistæ, de Prædest.* disp. 6, num. 214, et ibid., art. 5, paragr. 1, num. 67, ubi hæc habentur. «Notandum tertio divinam motionem in creatura receptam ab eisdem Thomistis *physicam* appellari, non quod forma naturalis sit, seu per modum naturæ ad unum determinans, sed quia *ex propria essentia et ab intrinseco est efficax*, independenter a quocumque creato consensu. Exemplum tibi dat ipse Thomista, dum docet gratiam physice expellere peccatum... quia oppositionem habet cum ipso ex sua propria essentia et ab intrinseco».

(3) Vim hujus argumenti egregie urget Lossada, loc. cit. cap. 5, num. 1239.

(4) Goudin, loc. cit. art. 6, *Objic. ex 4.º capite, Urgebis*.

instar habendum esse demonstrant facto ipso Thomistæ, dum certissimum ejus ictum non uno modo conantur effugere, quamvis frustra.

Exceptiones
Thomistarum
rejectæ.

284. Respondent ergo 1.º, motionem illam præviam non quidem esse in manu nostra originative seu ex parte principii dantis, sed esse in manu nostra *terminative* sive ex parte termini, ad quem datur; quia nimirum datur ad operandum modo libero, et consequenter non tollendo aliquid a manu nostra, sed perficiendo (1).

Conceditur ergo aliis verbis id, quod assumebamus in probatione, nempe ipsam receptionem præmotionis non esse in manu nostra, siquidem principium illam nobis imprimens est Deus, qui liberrime operatur. Solum addunt, qui ita respondent, usum hujus præmotionis semel receptæ liberum esse, quia datur ad libere operandum. Id autem dicunt quidem, sed undenam probant? Si præmotio illa datur ante operationem, ac præcise ut infallibiliter et indeclinabiliter et ex sua interna conditione ac natura trahat voluntatem ad operandum, quia implicat ea accepta non subsequi operationem, cum impossibile sit eidem resistere, quomodo usus illius liber est? Hoc est mysterium illud, quod nondum potuimus intelligere, nec satis explicatur ab adversariis (2).

Sensus
compositus
et sensus
divisus
Thomistarum.

Respondent 2.º communissime, physice præmotum ad aliquem actum, v. g. ad amorem, non posse non amare in sensu composito, posse vero in sensu diviso; neque enim possunt dari duo hæc simul, habere prædeterminationem et carere actu amoris; at vero dantur simul hæc duo, habere prædeterminationem, et retinere potentiam omittendi actum amoris. Ut vero hanc distinctionem celeberrimam *sensus*

(1) Ita Joannes a S. Thoma, in respons. ad *Secundo arguitur*, paragr. Et quando dicitur; et Goudin, loc. cit. art. 6, post *Obijcies ex eodem capite*.

(2) Quod vero addit R. P. Antonius Goudin, præmotionem esse quodammodo in nostra potestate, ex eo quod, qui eam daturus est nobis, sit Deus, motor presentissimus et optimus, qui nemini deest in iis, que ad ipsum spectant; non est ad rem, nec meretur responsum. Nam quod nobis non deest præmotio, spectata divina bonitate ac providentia, non probat præmotionem esse in nostra potestate.

compositi ac divisi, quam dicit esse S. Thomæ (1), declarat Magister Goudin, in primis conqueritur eam fautores nostræ sententiæ maligna interpretatione conatos fuisse reddere odiosam, quasi Thomistæ illam ita intelligerent, «ut præmotus possit oppositum, si tollatur præmotio, non possit vero, si ponatur præmotio, eo quod ferreis vinculis istius præmotionis sibi præripiatur omnis facultas faciendi oppositum; sicut homo ligatus ad columnam potest ambulare, si tollantur vincula, non potest vero cum ipsis vinculis. Hæc explicatio, inquit, falsa est et calvinistica, quam nunquam intenderunt Thomistæ».

«Dicimus enim, pergit doctissimus scriptor, sub ipsa præmotione ad amandum remanere potentiam non amandi; et quicumque hoc negat, pro heretico habemus, eo quod contradicat definitioni concilii Tridentini. Sed dicimus illam potentiam non amandi non respicere *negationem amoris, ut ponendam simul cum præmotione ad amandum*, ita ut aliquis in eodem instanti sit præmotus ad amandum, et tamen non amet; sed solum potentia ad non amandum respicit non amorem ut divisam a præmotione ad amorem. Sicut dum sedeo, etiam cum ipsa sessione habeo potentiam ad ambulandum; sed illa potentia non respicit ambulationem ut conjugendam cum sessione..., sed solum respicit ambulationem ut divisam a sessione. Unde sicut sedens dicitur habere potentiam ad ambulandum in sensu diviso, non tamen in sensu composito; ita dicimus præmotum ad amorem habere potentiam non amandi in sensu diviso, non in sensu composito. Et sicut propter potentiam in sensu diviso sedens sedendo est liber, ita quoque præmotus ad amorem, liberrime amat, eo quod talem potentiam retineat» (2).

Tota hæc doctrina solet etiam hac brevi formula exprimi, quod sub prædeterminatione ad amorem, v. gr. datur

(1) *De verit.* quæst. 6, art. 4, ad 8.^{am} Addi possunt alia loca de eadem quæst. 6 *de verit.* art. 3, ad 8.^{am}; et 1 p., quæst. 23, art. 6, ad 3.^{am}, citata a Thoma de Lemos in disputationibus *de auxiliis gratiæ*, apud P. Livinum Meyer, op. cit. lib. 6, cap. 10.

(2) Goudin, loc. cit. art. 6, *Obijcies ex quarto capite. Urgebis. Respondeo tertio*, pag. 274. Parisiis, 1857. Præverat P. Thomas de Lemos in disputationibus *de auxiliis Gratia*, apud P. Livinum Meyer, op. cit. lib. 6, cap. 10.

simultas potestatis ad amorem et omissionem amoris, sed non datur *potestas simultatis*, qua jungatur amor cum negatione amoris.

Verum hæc etiam solutio insufficientis prorsus videtur. Nam in primis, ut insistam primo exemplo de homine ligato ad columnam, quæro, num, dum vinculis constrictus est, habeat potentiam ambulandi. Ex adversariorum doctrina respondendum est, illum habere potentiam in sensu diviso, non vero in sensu composito, secundum datam explicationem, nempe habere simultatem potentiæ, non vero potentiam simultatis, qua simul alligatus sit, et ambulet, neque enim potest ambulare, nisi vincula solvantur. Atqui potentia hujusmodi non sufficit ad hoc, ut alligatus ad vincula vere dici possit liber ad ambulandum. Quis enim sanus id dicat? et quis imputet homini alligato, quod non se moveat, quod non audiat missam die festo, etc.? Ergo a pari similtas potentiæ, quæ adest voluntati sub prædeterminatione, non sufficit ad libertatem, nisi adsit vera potestas ad resistendum illi moti, ac dissentiendum. Et ratio est, quia potentia hujusmodi ad omissionem amoris non est reducibilis in actum sub prædeterminatione ad amorem, immo repugnat metaphysice, ut reducatur; potentia vero non reducibilis in actum et repugnans cum actu, non est proxime expedita et vera potentia, dum ita remanet alligata, et solum dici potest remota et radicalis. Quamobrem sine causa conqueritur R. P. Goudinus, quod maligne interpretemur distinctionem illam sensus compositi ac divisi.

Nec juvat quidpiam Reverendum Patrem autoritas S. Thomæ. Hæc enim sunt verba S. Doctoris: *Quamvis de quolibet absolute concedi posset, quod Deus potest eum prædestinare, vel non prædestinare; tamen supposito, quod prædestinaverit, non potest non prædestinare, vel e converso: quia non potest esse mutabilis. Et ideo dicitur communiter, quod hæc: Deus potest non prædestinatum prædestinare, vel prædestinatum non prædestinare, in sensu composito est falsa, in diviso vera* (1). Hæc verba potius destrunt totam doctrinam Goudini. Nam certum est, licet Deus in sensu diviso possit

(1) *De verit.* quest. 6, art. 4, ad 8.um

non prædestinatum prædestinare, vel prædestinatum non prædestinare; supposito, quod aliquem prædestinaverit, jam non amplius Deo integram ac liberum esse, ut non prædestinet, et e converso (1). Ergo a pari concludendum foret ex modo loquendi S. Thomæ, supposita præmotive, non amplius remanere libertatem non ponendi actum, licet adsit simul potentia, quæ, remota præmotive, illum omitteret. Ut ergo libertas remaneret salva sub præmotive, oporteret, ut voluntas posset conjungere prædeterminationem cum actus omissione.

Dices. «Etiam implicat ea, quæ sunt ordinata a divina providentia, non evenire; ea quæ sunt præscita a Deo et prædicta a prophetis, non fieri...; et tamen nec Dei providentia, nec præscientia, nec prophetiæ tollunt libertatem», licet non amplius sit possibile causas liberas aliter operari, quam providentia divina ordinavit, aut Deus præscivit, ac præixere prophetæ. Ergo vel falsa est nostra doctrina, vel nobis ipsit solvenda pariter est difficultas, quam contra Thomistas urgemus (2).

Respondeo. Disparitas est immensa et manifesta; quandoquidem nec providentia divina nec scientia nec prophetia sunt formæ physice atque inherentes in rebus ipsis provisæ ac præscitis, unde virtutes ac potentias harum rerum intactas relinquunt in sua physica natura; ideoque causæ liberæ, non obstante præscientia effectus alicujus ab ipsis fiendi, retinent potentiam suam *physice expeditissimam et intrinsece reducibilem in actum* oppositum ei, qui prævisus ac præordinatus est,

(1) *Cfr.* S. Thom. 1. p., quest. 23, art. 6, ad 3.um.

(2) Ita Goudin, *loc. cit.* *Respondeo* 1.º ad *Urgebis* post *Objicies* ex quarto capite. Addit P. Goudinus instantiam desumptam ex præcepto moriendi, quod Christus Dominus habuit a Patre, et nihilominus libere mortuus est, licet implicaret ipsum non acceptare, ac subire mortem, stante illo præcepto. Hanc tamen instantiam omitimus, tum quia res theologica est; tum quia valde controvertitur, utrum illud fuerit verum præceptum, an simplex mandatum ac beneplacitum Patris; et si præceptum fuit, quanta fuerit ejus, ut ita dicam, extensio, utrum fuerit solum quoad substantiam mortis, an etiam quoad circumstantias varias illius. Quæ omnia tractare non possumus, quin falcem in alienam segetem mittamus.

et sic plenissimam retinet libertatem (1). At vero præmotio est forma physica facultati prædeterminatæ inhærens, eamque immutat intrinsece, et alligat, atque inhabilem reddit ad omitendum actum, quamdiu ipsa durat, seu ad conjungendam motionem cum dissensu. Et propterea intelligere non possumus, quomodo libertas superstes sit, dum adest præmotio.

Nec amplius juvat eumdem scriptorem exemplum de sessione. Profecto qui sedet, etiamsi nequeat sedere simul et ambulare, adhuc tamen retinet plenam libertatem. Sed quid ita? Quia dum sedet, adhuc penes ipsum est statum suum mutare, ac facere pro arbitrio suo, ut cesset sessio, et incipiat deambulatio. Quod si id facere non posset, certissime libertatem ambulandi non haberet. Finge v. g. hominem, qui sedeat penitus ligatus, ut impossibile foret illum, nisi prius ab alio vincula solverentur, ambulare: quis sanus hunc hominem liberum diceret ad ambulandum? Atqui hic est præcise casus hominis ad aliquem actum physice prædeterminati. Nam præmotionem, sicut Deus solus voluntati impressit, ita solus Deus amovere potest; voluntas vero solum passive se habet in ea recipienda et conservanda, et quamdiu illam tenet, adeo est ligata et impedita potentia ejus, ut impossibile sit metaphysice ipsam non operari. Hinc facile est etiam solvere aliam instantiam, quam argumento nostro adversarii opposuerunt. Etenim

Respondent 3.º Etiam stante concursu simultaneo Dei, non adest potentia conjungendi illum cum omissione actus, et nihilominus libere ponitur actus cum illo concursu, et plena etiam adest libertas illum omitendi. Et simili modo auxilium et motio efficax, cum qua voluntas elicit actus supernaturales, etiam in nostra sententia infallibiliter connexa est cum actuali operatione. Ergo non relinquit potentiam conjungendi talem motionem cum dissensu, ac proinde libertatem perimit non minus, quam præmotio physica (2).

(1) Hæc est expressa doctrina S. Thomæ, *de verit.* quest. 6, art. 3, ad 8.um.

(2) Ita ex Joanne a S. Thoma, loc. cit. art. 3, in respons. ad *Secundo arguitur*, paragr. *Et hinc patet ad idem*; Goudin, loc. cit. in respons. 1.^a ad *Urgebis*.

Verum iterum nihil evincunt istæ instantiæ. Primo, quia concursus, divinus in sententia nostra non antecedit actionem creaturæ. Deinde quia concursus simultaneus a nobis ponitur indifferens, ita ut adhuc eoposito, semper sit in manu nostra sistere in operando, nec decernitur illa ab æterno, nec confertur in tempore, nisi supposita præscientia, qua Deus prævideat fore, ut voluntas, si ab ipso exhibeatur concursus, operatura sit, quemadmodum amplius declarabitur suo loco. Unde potentia voluntatis, etiam dum adest simultaneus concursus et actualis operatio, semper physice expedita manet ad non operandum pro suo lubito; impotentia vero quam habet conjungendi simultaneum concursum cum omissione actus, non est antecedens nec etiam concomitans, sed pure consequens et hypothetica de hypothese sita in ipsius voluntatis potestate; supposito enim, quod libere utitur concursu divino agendo eamdem cum Deo actionem, sequitur, quod, dum utitur illo concursu, nequeat non agere. Nihil autem simile reperitur in prædeterminatione, ut jam satis declaratum est.

Ad alterum respondeo, etiam in nostra sententia auxilium et motionem gratiæ, cum qua elicimus actus supernaturales, infallibiliter connexam esse cum illis actibus, sed non infallibilitate intrinseca consequente naturam ipsam talis motionis, sed infallibilitate extrinseca, proveniente potissimum ex scientia divina: unde logice concludunt, motionem, quæ in uno est efficax et infallibiliter connexa cum actu, posse frustrari in altero, id quod verum esse nequit in præmotione physica, præcise quia infallibilem illam suam connexionem cum actu habet ex sua propria et intrinseca natura, atque adeo ubicumque reperitur, metaphysice repugnat, ut non secum trahat ineluctabiliter actum. Itaque difficultas, quam urgebamus contra prædeterminationem, minime premit nostram sententiam, sive relate ad concursum, sive relate ad motionem gratiæ efficacis.

Respondent 4.º Deus, utpote motor primus et universalis omnium causarum inferiorum, singulas movet pro earum conditione ac natura, necessarias nempe, ut necessario agant, et liberas, ut libere, docente S. Thoma; *Ad providentiam divinam non pertinet naturam rerum corrumpere, sed*

servare. Unde omnia movet secundum eorum conditionem; ita quod ex causis necessariis per motionem divinam sequuntur effectus ex necessitate, ex causis autem contingentibus sequuntur effectus contingentes (1). Ergo præmotio physica, utcumque infallibiliter obtineat effectum, non destruit libertatem voluntatis, quin immo eandem potius perficit, et complet, quatenus confert voluntati ut libere velit (2).

Respondeo: conc. anteced., et neg., conseq., vel, si mavis, distinguo: præmotio physica, qualem docent Thomistæ, neg.; præmotio physica, quæ non inferat actum ex conditione intrinseca suæ naturæ, transeat. Omnes tenemus Deum sic movere voluntatem, ut non auferat ei liberum arbitrium; nec possumus aliter sentire, quin offendamus contra fidem catholicam. Et hoc est, quod docet Angelicus infinitis in locis. Verum nihil id prodest adversariis, donec ostendant motionem Dei liberam fore, si Deus moveat thomistica præmotione, ea nimirum, quæ non est in nostra potestate, quæ antecedit saltem natura nostros actus, quæque infallibili ac metaphysica connexione infert illos ex interna sua conditione ac natura. Quod enim præmotio hujusmodi amice coherere possit cum libertate, est mysterium, quod capere non possumus, credere autem non debemus, donec demonstretur nobis in deposito fidei divinæ contineri. Et præpterea respicimus hujusmodi præmotionem, et quærimus alium modum motionis et concursus divini, qui nec libertatem voluntatis nostræ pessumdet, nec pugnet cum alia certa veritate. Quæ cum ita sint, aliis judicandum relinquo, num argumentum hoc, quod contra præmotionem communiter obijciunt propugnatores nostræ sententiæ, sit, prout asserbat R. P. Goudinus, *Thersite debilius*, cum non potuerit vel minimum lædi telis omnibus adversariorum. Sed jam

Probatur 2.º eadem pars propositionis. Admissa physica prædeterminatione ad omnes actus voluntatis nostræ,

(1) S. Thom. 1. 2.º quest. 1. num. 4.

(2) Vide Goudin, loc. cit., in respons. ad *Obijciens etiam ex eodem capite*: Joann. a S. Thom., loc. cit., in respons. ad 2.um argum.; Billuart, de *Grat.*, dissert. 8, art. 4.

nulla omissio præcepti potest nobis imputari. Atqui hoc absurdum est.

Et prob. Majorem. Quod impossibile est, nequit imputari, nam ad impossibile nemo tenetur. Atqui, admissa doctrina de physica prædeterminatione, non adimplement præceptum aliquid, impossibile est adimplere illud. Nam qui non adimplet, sed omittit præceptum, certissime non habet prædeterminationem ad illud adimplendum, quia si illam haberet, procul dubio adimpleret. Atqui sine præmotione physica secundum adversarios, metaphysice impossibile est præceptum aliquid adimplere. Ergo impossibile est eum, qui præceptum aliquid omittit, illud adimplere.

Respondebis forte præmotionem ad præceptum implendum denegari a Deo propter culpam voluntatis nolentis eam oblatam acceptare, ideoque jure imputari, ac puniri posse omissionem præcepti. «Sicut si Deus, inquit P. Didacus Alvarez, imponeret homini præceptum volandi, et quantum est ex parte sua, offerret illi alas et adjutorium necessarium ad volandum, ipse autem sua libertate responderet: *Domine, nec volo alas accipere, nec volare*; merito reputaretur reus et transgressor præcepti; etiamsi non possit absque alis volare, quia sua culpa se impedivit, ne illi donarentur a Deo» (1).

Verum prædeterminatio est motio physica, quæ a Deo solo efficitur in voluntate, atque ideo, si efficitur, nequit non recipi, quia voluntas in suo actu receptionis solum passive se habet. Ergo eatenus dici potest præmotio a Deo quidem offerri, non tamen acceptari a voluntate, quatenus, quamvis Deus, quantum est de se, paratus sit ad imprimendam præmotionem, retrahitur tamen ob perversam aliquam dispositionem vel præviam resistantiam culpabilis voluntatis. Hæc vero mala dispositio et resistantia voluntatis vel consistit in aliquo actu positivo peccaminoso, vel in mera carentia positivi alicujus actus, qui præviam ponendus esset. Si primum dicas, quæro, num actus ille positivus peccati positus est cum prædeterminatione, vel sine illa. Si sine illa; ergo prædeterminatio non est necessaria penitus

(1) Didacus Alvarez, de *auxiliis*, diop. 18, num. 20, apud P. Joann. Bapt. de Benedictis S. J., *Philos Peripat.* tom. 4. *Metaphys.* lib. 3, quest. 3, cap. 4, paragr. II.

ad omnem actum voluntatis. Si cum prædeterminatione; ergo actus ille, utpote qui non potuit caveri a voluntate, non est ipsi imputandus, ut statim amplius declarabimus. At si prava dispositio et resistentia dicatur esse mera carentia positionis alicujus actus, iterum dico hujusmodi carentiam et omissionem accidere non potuisse, nisi quia voluntas carebat præmotione ad illum actum. Et iterum quæretur, quomodo potuerit esse culpabilis et imputabilis ista alia denegatio præmotionis, et ita porro, donec veniamus ad primam omnium omissionem, quæ fuerit causa, cur denegata fuerit a Deo prædeterminatio physica ad subsequentes actus ponendos præceptumque adimplendum. Atqui ante primam omissionem non potest fingi alia prior ommissio, propter quam Deus præmotionem denegaret. Ergo prima illa ommissio imputabilis non fuit, nec consequenter alia, ac proinde nec ommissio ulla præcepti, Itaque nihil valet solutio argumenti ex Didaco Alvarez deprompta.

Probat 3.º Voluntas nequit esse libera, nisi ipsa se ab intrinseco determinet ad actum suum, ut omnes docent cum S. Thoma sic scribente: *Non esset homo liberi arbitrii, nisi ad eum determinatio sui operis pertineret, ut ex proprio judicio eligeret hoc vel illud.* Atqui duo hæc inter sese repugnant, quod voluntas se determinet, et quod voluntas ab alio prædeterminetur. Ergo... Et re quidem vera, si prædeterminatio determinat omnem indifferentiam voluntatis liberæ, quid restat voluntati determinandum? quomodo potest aliquis dici se determinare ad id, ad quod prævie determinatus ab alio est? Nonne hoc modo etiam causæ naturales dici poterunt se determinare ad agendum? Quæ rationes tanta fulgere videntur evidentia, ut non dubitaverit P. Ludovicus Lossada ita concludere: «Mitto alia quam plurima, quæ omnia revocari possunt ad hæc duo principia: α) *Qui sine libertate caret requisito essentiali ad actum, non est liber ad actum:* β) *Qui sine libertate patitur impedimentum essentialis omissionis actus, non est liber ad omissionem actus.* Quorum primum verificatur in homine non prædeterminato, secundum in prædeterminato ad agendum. Et utrumque perpetuo verum et inconcussum agnoscitur ab omnibus præter solos Prædeterminatores, immo et ab ipsis extra rem præsentem. Ea vero adeo clara sunt et urgentia ex terminis, ut apud me

nihil magis probet subtilia PP. Dominicanorum ingenia, quam quod potuerint nihilominus physicam prædeterminationem reddere probabilem» (1).

285. PROPOSITIO 3.^a Multo intolerabilior est prædeterminatio physica ad actus peccaminosos (2).

Prob. 1.º Prædeterminatio hujusmodi faceret Deum auctorem peccati. Ergo...

Prob. antecedens. Ille est procul dubio auctor peccati, qui ad peccatum determinat, atque ineluctabiliter impellit. Atqui hoc faceret Deus prædeterminando.

Major videtur certa et ex terminis nota. Minor vero probatur. Nam posita prædeterminatione, vel potest vitari peccatum a voluntate prædeterminata, vel non. Non potest dici primum in adversariorum sententia; quia eatenus solum posset vitari, quatenus vel adest potentia sequendi motionem illam, vel quatenus sub ea non amplius remaneret libertas ad moralem malitiam necessaria; quorum neutrum admittitur a Prædeterminantibus. Dicendum est ergo, posita physica præmotione, vitari non posse peccatum a voluntate. Atqui hæc impossibilitas vitandi peccatum non procedit ex alio capite, quam ex ipsa præmotione; nam sine illa metaphysice repugnat actionem peccaminosam subsequi, cum illa vero metaphysice impossibile est actionem peccaminosam omitti.

Respondent. Deum determinare ad materialem et physicam entitatem peccati, non vero ad ipsam formalem malitiam, ideoque non esse auctorem peccati.

Verum in primis præmotio illa ad physicam et materialem entitatem peccati talis est, ut nequeat a voluntate in aliquem bonum usum applicari, vel detorqueri, sed ineluctabiliter ad formalem malitiam inducit. Unde vere Deus facit

(1) Lossada, *Curs. philos.* tom. 2.º *Physic.*, tract. 2, disp. 8, cap. 5, num. 15.

(2) Fusc de hac materia Suarez, *de Gratia*, lib. 3, cap. 45, 46, 47, 48; *de concursu*, lib. 3, cap. 1 seqq.; Ruiz de Montoya, *de voluntate Dei*, disp. 27, 28; de Benedictis, *Phil. perip.* tom. 4, lib. 3, quæst. 3, cap. 5.

peccare voluntatem. Atqui quomodo non est auctor peccati, qui facit alium peccare, aut est in causa, cur alius absolute nequeat vitare peccatum? *Causa peccati*, inquit Angelicus, *est aliquis dupliciter: uno modo, quia ipse peccat; alio modo, quia facit alterum peccare; quorum neutrum Deo potest convenire* (1). Deinde non ob aliud ipsa voluntas peccat, saltem sæpissime, nisi quia amat solum ipsam physicam entitatem peccati, licet forte cuperet interea, quod illa actio non turparetur tali malitia. Cur ita? Quia malitia illa inseparabilis est prorsus a tali physica entitate actionis, saltem hic et nunc, et resultat in actu physico eo ipso, quod ametur ejus entitas materialis, licet ipsa formalis malitia directe ac per se non ametur. Ergo qui determinat ad physicam entitatem peccati, non minus, sed immo magis peccat, quam qui vult, et amat eandem.

Prob. 2.º Multo absurdior est physice impellere ad actionem peccaminosam, quam moraliter movere ad eandem, hortando, suadendo, consiliando, præcipiendo, etc. Atqui nemini licet, multoque minus Deo, suadere, hortari, præcipere, aut consilium alteri actionem, quæ hic et nunc sit illi peccaminosa, ut ab omnibus conceditur. Ergo multo minus poterit Deus physice præmovere ad actum peccati.

Prob. 3.º Nequit Deus destruere atque impossibile reddere ceu agens physicum id ipsum, quod ceu agens morale vehementissime intendit, et procurat. Atqui id faceret, si ad peccatum prædeterminaret. Etenim Deus omnibus mediis moralibus voluntatem conatur avertere ab omni peccato, hortando, præcipiendo, minitendo, etc.; et nihilominus, in adversariorum sententia, talem imprimis eidem inclinationem ad peccatum, prædeterminando, ut impossibile sit metaphysice non peccare.

Prob. 4.º «Hæc omnia, inquit P. De Benedictis, efficaciter roborantur ex iis, quæ Patres communiter docent adversus Manichæos, qui in homine duplicem animam agnoscebant: alteram naturam bonam, unde sunt bona opera; alteram naturam malam, unde sunt mala opera. Patres vero universim assumunt, *nihil, cuius Deus sit actor, determinatum esse ad*

(1) De malo, quæst. 3, art. 1.

malum usum. Ex quo duplex est consequentia: prima: *Ergo Deus non est auctor peccati, etiam accepti secundum materiale*, quia certe hoc est per se determinatum ad formalem malitiam. Secunda: *Ergo Deus non est auctor præmotionis ad actum peccati*, quia ista præmotio, cum sit determinata ad actionem connexam hic et nunc cum malitia, est etiam determinata ad malitiam. Vide hoc argumentum late tractatum a Ruiz, *de voluntate Dei* disp. 38, per totam» (1).

286. Respondebis 1.º Hæc omnia argumenta continere difficultatem, quæ ab omnibus solvenda est in ipso concursu Dei simultaneo ad physicam et materialem peccati entitatem. Constat enim non minus esse causam peccati cooperatorem, quam præoperatorem. Ergo si Deus auctor peccati non est ex eo, quod concurrat physice cooperando ad peccatum, neque etiam erit, præmovendo ad illud (2).

Sed negamus parem esse rationem inter concursum simultaneum et inter prævium per physicam præmotio nem, si ponatur concursus indifferens, quia concursus hujusmodi relinquit voluntatem in plena sua libertate. Neque etiam idem est cooperari, et impellere ad peccatum: unde ex communi doctrina Theologorum, possunt adesse rationes, quæ licitam reddant cooperationem materialem ad peccatum alterius, nunquam vero licet alterum ad peccandum inducere, multoque minus ineluctabiliter impellere. Et ratio est, quia cooperari alteri potest aliquis *mere permissive se habendo* remque sincere detestando; inducere autem non potest, nisi auctorem se reddendo ejusdem sceleris: qui enim alterum inducit ad aliquid, eum qui erat *indifferens*, ac proinde nondum in actu primo proximo constitutus ad operandum, facit operari, supplendo id, quod prius deerat in illo, et necessarium erat, ut posset operari. Et Deus quidem, licet posset denegare concursum, et sic impediret peccata, nihilominus non tenetur ad hoc, sed potest illa permittere præbendo suum concursum et cooperationem, sine qua nihil sive boni sive pravi operis

Exceptiones
Thomistarum
rejectæ.

(1) De Benedictis, op. cit., cap. 5, paragr. 11 fin.

(2) Ita ex Joanne a S. Thoma, loc. cit., art. 3, in respons. ad 3.um argumentum; et Goudin, loc. cit., art. 6, in respons. ad *Objicies ex secundo capite*.

fieri potest a causa creata. Ad eum enim tamquam provisorum universalem spectat, causis inferioribus præsidia omnia conferre, quibus pro sua quæque natura eget ad operandum, ac proinde non solum virtutem, sed etiam prærequisita, inter quæ potissimum locum habet concursus præparatus. At vero præmotio physica, ut ostendimus, nec necessaria est creaturæ ad operandum, nec intelligitur, quomodo cohæreat cum illius libertate cumque sanctitate Creatoris, quippe qui prædeterminando non solum permetteret peccatum, sed vere efficeret incitando ad illud ineluctabili quadam vi.

Respondebis 2.º Actio Dei subtilissima est ac penetrabilior omni gladio ancipiti maximeque proinde præcisiva. Ergo potest movere ad materiale peccati non movendo ad formale,

Sed quæro in primis, si res ita est, cur Deus non posset hortari, aut etiam præcipere actionem materiale peccati, quin eo ipso haberetur auctor illius? Adde præterea esse impossibile movere ad materiale peccati, et non ad formale, si materiale illud, prout hic et nunc a voluntate fit, unum idemque sit cum formali.

Atqui malitia peccati, inquit, licet sit unum idemque inseparabiliter cum materiali ejusdem ac physica entitate, non causatur a Deo, sed in solum defectum voluntatis refundenda est. Nam Deus, «licet sit causa actionis, attamen non est causa, cur actio sit cum defectu; sicut calamus male aptatus non solum est causa scriptionis, sed etiam defectus, qui est in scriptione. Deus autem, licet sit causa actionis, attamen non est causa, cur actio sit cum defectu; sicut peritus artifex est quidem causa, cur calamus pingat, non tamen, cur male pingat; et anima est causa motus tibie curvæ, non est tamen causa, cur defectus claudicationis reperitur in tali motu. Unde sicut isti defectus scriptionis et claudicationis non attribuuntur scriptori et animæ, sed calamo et tibie; ita quoque defectus actionum non tribuuntur Deo, sed creaturis, quamvis ipse moveat creaturas ad agendum. Solutio et exemplum posterius habetur in Divo Thomæ (1), cujus hæc sunt verba: *Omnis actio causatur ab aliquo existente in actu, quia nihil*

(1) Ita P. Antonius Goudin, loc. cit., in respons. ad *Instabius* post *Objectiones ex secundo capite*, et art. 5.

agit, nisi secundum quod est actu. Omne autem ens actu reducitur in primum actum, scilicet Deum, sicut in suam causam, qui est per suam essentiam actus. Unde relinquatur, quod Deus sit causa omnis actionis, in quantum est actio. Sed peccatum nominal ens et actionem cum quadam defectu. Defectus autem ille est ex causa creata, scilicet libero arbitrio in quantum deficit ab ordinatione primi agentis scilicet Dei. Unde defectus iste non reducitur in Deum, sicut in causam, sed in liberum arbitrium, sicut defectus claudicationis reducitur in tibiam curvam sicut in causam, non autem in virtutem motivam, a qua tamen causatur quicquid est motionis in claudicatione. Et secundum hoc Deus est causa actus peccati, non tamen causa peccati, quia non est causa hujus, quod actus sit cum defectu (1).

Respondeo. Sed doctrina hæc, quæ egregie illustrat modum concursus simultanei indifferentis, ut mox videbimus, nihil favet, sed potius obstat physicæ prædeterminationi. Quid enim dicerent adversarii de calamo, qui non foret ex conditione sua vitiosus et ineptus ad rite recipiendam motionem etiam periti artificis, sed posset recte vel oblique dirigi pro recto vel obliquo impulsu sibi impresso ab artifice? An etiam in hac suppositione totum vitium scriptionis refundendum esset in calamum? Certissime non. Itemque si quis habeat tibias ita conformatas, ut flecti possint quomodolibet; cuiusmodi tribuenda est claudicatio, tibie soli, an voluntati, quæ imperat arbitrio suo motum obliquum potentie motivæ, quæ posset rectissimum incessum exercere, quem admodum fit, cum pueri joco gaudent incedere claudicantes? Atqui hic est præcisè casus noster. Nam potentia voluntatis nostræ non est determinata in malum, non est capax tantummodo prave operationis, sed flecti potest in bonum et in malum, quia est ex sua natura indifferens ad utrumlibet, ut passim docet Angelicus cum communi sententia, etiam adversariorum; nec posset aliter esse libera, nec admittere peccatum morale. Et ideo tam sollicitè requirunt Prædeterminantes physicam præmotionem, quia existimant sine hac ingentem illam indifferentiam voluntatis amoveri non posse,

(1) S. Thom. 1. 2.um quæst. 79, art. 2. Cfr. *de malo*, quæst. 3. art. 1, ad 4.um; et art. 2, in corp.; et alibi.

nec proinde absolute illam sequi hujus operationem. Quid autem hinc necessario eruitur? voluntatem, ex se indifferentem et capacem motionis sive ad bonum sive ad malum, et alterutra egentem, ut operetur; operari bonum vel malum, prout in unum vel alterum præmoveatur a Deo: cum enim prædeterminatio sit, docentibus ejus patronis, participatio quædam divinæ omnipotentiae, infallibiliter et invicte infert ex natura sua actum illum determinatum, ad quem datur: atque adeo si est in bonum, flecti in malum nequit a voluntate, et e converso. Cum ergo aliunde soli Deo libera sit prædeterminatio, et voluntas mere passive se habeat in illa recipienda; plane fit, Deum simili modo se habere in prædeterminanda voluntate, sicut artifex movens calamentum capacem rectæ vel vitiosæ directionis, vel sicut homo tibie recte conformatæ hunc vel alium motum imprimens pro arbitrio suo. Nempe doctrina et exempla producta a R. P. Goudino nocent ipsi vehementer, nedum faveant, cum evidenter ostendant peccaminosam actionem, admissa physica prædeterminatione, non posse refundi in solum defectum voluntatis, sed præcipue in ipsum Deum.

Dices iterum. «Cum liberum arbitrium sit versalite inter bonum et malum, ordo providentiæ communis exigit, ut aliquando determinetur ad actionem conjunctam cum defectu, præcipue post peccatum originale, ex quo contracta est tanta pronitas in malum. Deus tamen potest corrigere hanc defectibilitatem per specialem gratiam, quæ paucis datur». Ita in terminis Magister Antonius Goudin (1).

Respondeo. Ergo, præcise quia voluntas est versatilis, immo prona in malum, debet Deus aliquando illam determinare in malam actionem. Quid hoc est, nisi jamjam labentem impellere in ruinam? Quis tolerare possit tam execrabilem providentiæ divinæ conceptum?

Respondebis 3.º Formale peccati est extra spheram activitatis et voluntatis divinæ. Ergo ex eo quod Deus causet, ac velit actum physicum ac materiale peccati, non sequitur eum velle etiam formalem malitiam illius.

(1) Loc. cit., in prima responsione ad *Dices*, post *Obijcies ex secundo capite*.

Et confirmatur 1.º exemplo boni, quod licet unum idemque est cum vero, ita tamen attingitur a voluntate, ut verum nullatenus attingatur. **Confirmatur 2.º** «Quia materiale, non formale, peccati est intra objectum omnipotentiae, hæc causat materiale, non formale peccati. Quis enim Deum dicat esse causam formalis malitiæ peccati? Ergo idem dici potest de concursu prævio, et de amore Dei terminato ad materiale, non ad formale, ejusdem peccati» (1).

Sed hæc est præcise ratio, cur abominandam arbitremur prædeterminationem ad peccatum, quia Deus nec velle nec facere potest peccatum; non autem capimus, quomodo non dicendus sit velle ac facere peccatum, si ad illud prædeterminat. Adversarii ergo confugiendo ad divinam sanctitatem, omnis peccati nesciam, ut nostris difficultatibus respondeant, alii re vera non faciunt, nisi petere principium, Quod peccati auctor nequeat esse Deus, omnes fatemur; nos vero id intendimus argumentis nostris ostendere, Deum, si ad peccatum præmoveret, auctorem futurum esse peccati. Ut ergo adversarii apte responderent, non deberent affirmare, quod Deus nequeat peccare, sed explicare nobis, quomodo, etiamsi prædeterminaret, non ideo futurus esset auctor peccati.

Ad 1.^{am} confirmationem dico, ut quis vere peccet, necesse non esse, ut ipsam formalem malitiam peccati explicite amet, secus enim paucissimi forent, qui peccarent; verum sufficit amare, et facere actionem morali turpitudine infectam. Et ideo contendimus, Deum si amare posset actionem creaturæ peccaminosam, ad eamque determinaret, atque impelleret, auctorem fore peccati. Unde retroquemus argumentum adversariorum hoc modo: Non minus repugnat Deum auctorem esse peccati, quam voluntatem attingere ipsam veri rationem. Atqui Deus amando actionem turpem, licet ipsam formalem rationem turpitudinis non amaret, revera auctor esset peccati ac turpitudinis. Ergo nequit Deus amare ipsam physicam entitatem peccati, neque ad eandem prædeterminare.

(1) Apud P. de Benedictis, loc. cit., cap. 5, paragr. III, *Dices 4.º*